

ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΧΗΜΕΙΑ

Η χημεία των ενώσεων που περιέχουν άνθρακα (C)

C: Ικανότητα σύνδεσης με άλλα άτομα C

Αλυσίδες   δακτύλιοι
> 12 εκατομμύρια ουσίες (~70% του συνόλου των ουσιών)
είναι οργανικές

Ανθρώπινο σώμα: πρωτεΐνες, αμινοξέα, ένζυμα, DNA

Καθημερινή ουσίες: Ζάχαρη, λάδι, φάρμακα, οινόπνευμα

Πετρέλαιο: Μίγμα πολλών οργανικών ουσιών - Μόρια που που φθάνουν ή ξεπερνούν τα 30 άτομα C

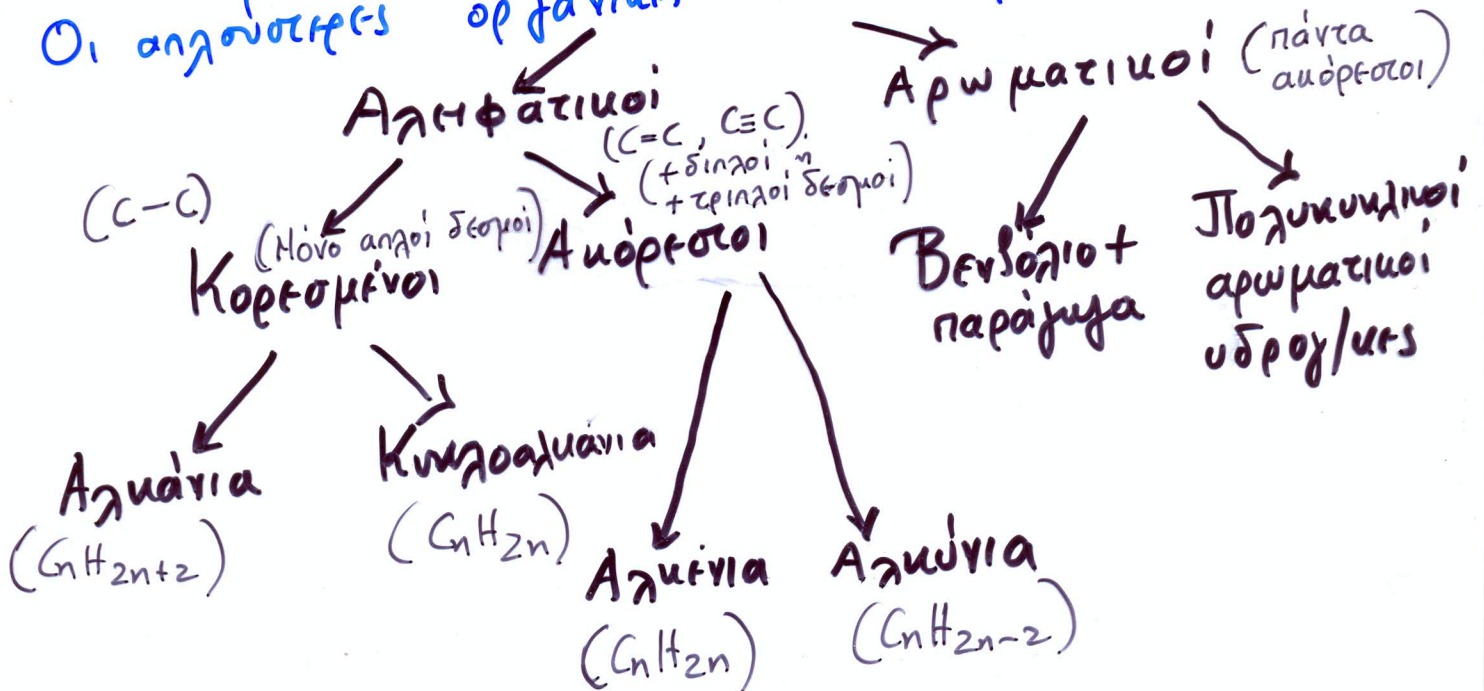
Πλαστικό πολυαιθυλένιο: Αλυσίδες με χιλιάδες άτομα C

C: Τετρασθενής (τέσσερις ομοιοπολικοί δεσμοί)
Δυνατότητα σύνδεσης και άλλων ατόμων O, S, N

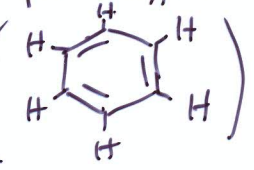
(Hydrocarbons)

ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ (HCs) Μεγάλη ποικιλία ενώσεων

Οι απλούστερες οργανικές ενώσεις περιέχουν μόνο C και H.

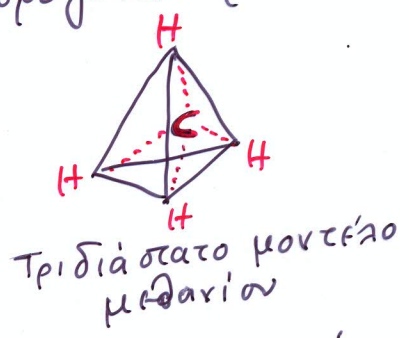
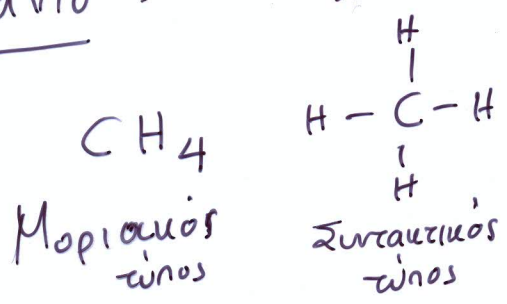
Αρωματικοί ΗCs : Περιέχουν δακτύλιο βενζολίου

ή παρόμοια δομικά στοιχεία
 * [Εναλλασσόμενοι απλοί και διπλοί δεσμοί άνθρακα-άνθρακα] ≠

Αλειφατικοί ΗCs : Όλοι οι υδρογονάνθρακες που δεν περιέχουν δακτύλιο βενζολίου ή παρόμοια δομικά στοιχεία

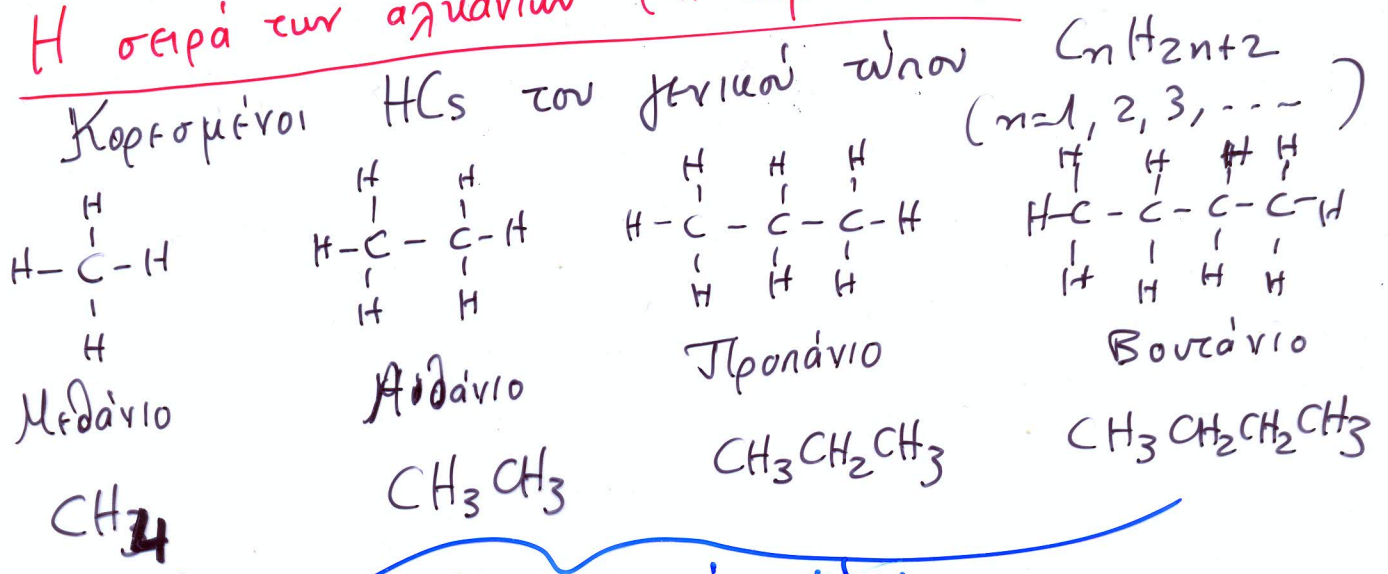
Αλκάνια και Κυκλοαλκάνια
 (Κορεσμένοι αλειφατικοί ΗCs)

Μεθάνιο : Ο απλούστερος ^{κορεσμένος} υδρογονάνθρακας

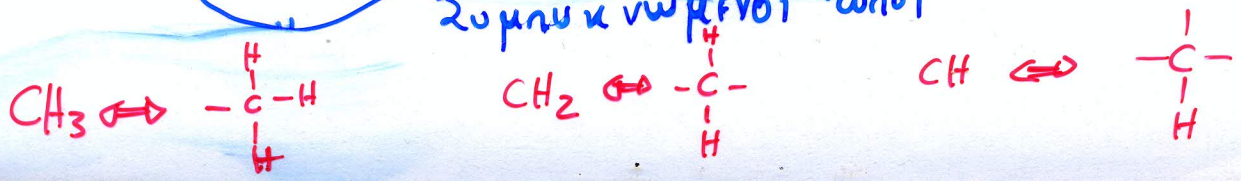

Κορεσμένοι ΗC : Όλα τα άτομα C είναι ενωμένα με τον μέγιστο αριθμό ατόμων H (≠ C=C, C≡C)

Η σειρά των αλκανίων (ή παραφίνες)

Συμπληρωμένοι τύποι

Ομόλογη σειρά: Σηρά ενώσεων όπου η μία ένωση διαφέρει ³ από την προηγούμενή της κατά μια ομάδα $-CH_2$
(Ο.Σ.)

Τα αλκάνια αποτελούν μία ομόλογη σειρά
Τα μέλη μιας Ο.Σ. έχουν παρόμοιες χημικές ιδιότητες,
ενώ οι φυσικές τους ιδιότητες μεταβάλλονται κατά μήκος
της σειράς με κανονικό τρόπο

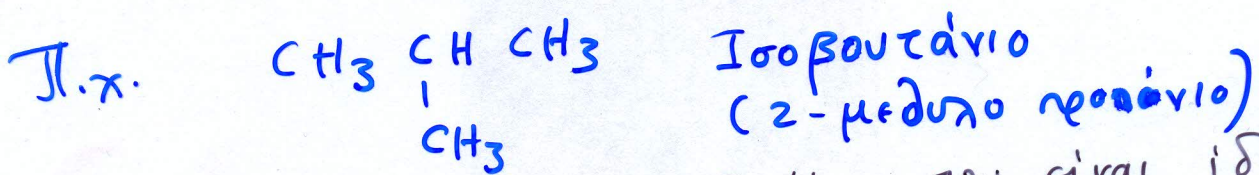
ή κανονικά αλκάνια
Αλκάνια ευθείας αλυσίδας - Φυσικές ιδιότητες
μόνο με άτομα H

(Τα άτομα C ενώνονται δίνοντας μια αλκή ευθεία

Ατομα C	αλυσίδα	Σημείο τήξεως (°C) (Σ.Τ.)	Σημείο βρασμού (°C) (Σ.Β.)
1	Μεθάνιο CH_4	-183	-162
2	Αιθάνιο CH_3CH_3	-172	-89
3	Προπάνιο $CH_3(CH_2)CH_3$	-138	0
4	Βουτάνιο $CH_3(CH_2)_2CH_3$	-95	69
5	Πεντάνιο $CH_3(CH_2)_3CH_3$	-57	126
6	Εξάνιο $CH_3(CH_2)_4CH_3$	-30	174
7	Επτάνιο $CH_3(CH_2)_5CH_3$		
8	Ουκτάνιο $CH_3(CH_2)_6CH_3$		
9	Εννεάνιο $CH_3(CH_2)_7CH_3$		
10	Δεκάνιο $CH_3(CH_2)_8CH_3$		

Παρατηρούμε αύξηση Σ.Τ. και Σ.Β. από Μεθάνιο μέχρι
Δεκάνιο λόγω αυξανόμενων διαμοριακών δυνάμεων

Αλκάνια διακλαδισμένης αλυσίδας

Έχει μοριακό τύπο C_4H_{10} που είναι ίδιος
με εκείνον του βουτανίου $(CH_3(CH_2)_2CH_3)$

Βουτάνιο - Ισοβουτάνιο λέγονται συντακτικά
ισομερή

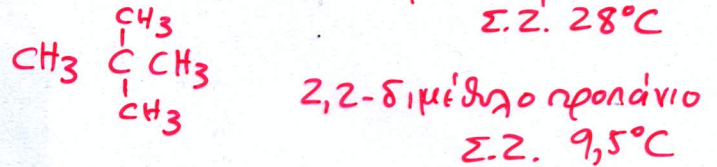
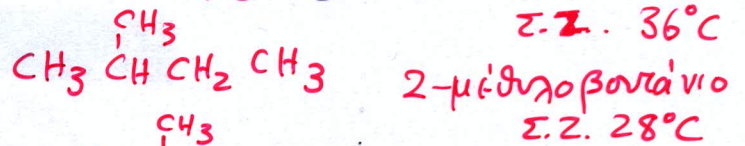
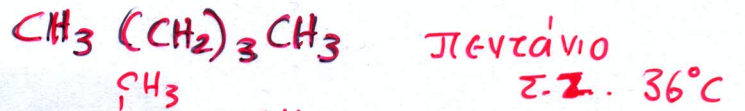
Ίδιος μοριακός τύπος
Διαφορετικός συντακτικός τύπος

Τα συντακτικά ισομερή έχουν διαφορετικές ιδιότητες ⁴
(αφού έχουν διαφορετικές δομές)

Για τον μοριακό τύπο $C_n H_{2n+2}$ ο αριθμός των συντακτικών ισομερών αυξάνεται ταχύτατα με το n .

Για $n=5$ ($C_5 H_{12}$) $\Rightarrow$ 3 ισομερή πεντάνια
Πεντάνια

Για $n=6$ ($C_6 H_{14}$, εξάνια) $\Rightarrow$ 5 ισομερή

Για $n=10$ ($C_{10} H_{22}$, δεκάνια) $\Rightarrow$ 75 ισομερή

(IUPAC) Ονοματολογία αλκανίων ($C_n H_{2n+2}$)

Μεθ-άνιο
($n=1$)

Αιθ-άνιο
($n=2$)

Προπ-άνιο
($n=3$)

Βουτ-άνιο
($n=4$)

Για $n \geq 5$

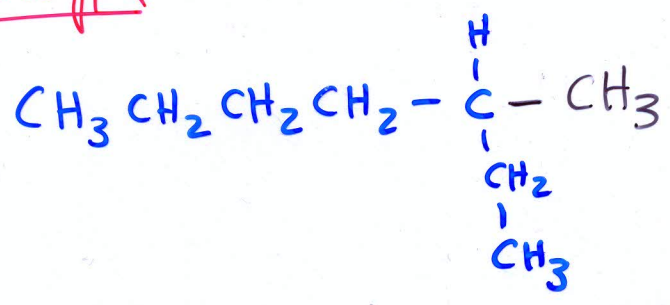
Ελληνικό αριθμητικό -άνιο

π.χ. Πεντ-άνιο ($n=5$)

Εξ-άνιο ($n=6$)

Κανόνες ονοματολογίας αλκανίων διακλαδιωμένου αλυσίδα

1. ^{Για} Το βασικό (κύριο) μέρος του ονόματος:
Προσδιορίζουμε την μακρύτερη συνεχόμενη (όχι υποχρεωτικά ευθεία) αλυσίδα ατόμων C στο μόριο.

η μακρύτερη συνεχόμενη αλυσίδα ατόμων C είναι εκείνη που διχνύεται με μικτή χεύμα και έχει 7 άτομα C.

Άρα το βασικό μέρος ^{των ονόματος} της παραπάνω ένωσης είναι επτάνιο

Μπροστά από το βασικό όνομα πρέπει να μπουν τα ονόματα όρων των διακλαδώσεων (διακλαδισμένων αλυσίδων).

2. Κάθε διακλαδισμένη αλυσίδα παίρνει το όνομα μιας αλκυλομάδας (= αλκάνιο που του λείπει ένα άτομο H).

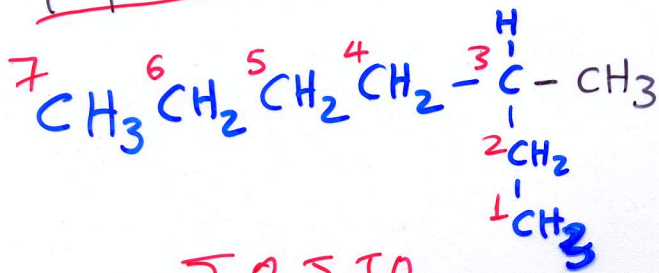
Σημαντικές αλκυλομάδες

<u>Αρχικό αλκάνιο</u>	<u>Αλκυλομάδα</u>	<u>Όνομα αλκυλομάδας</u>
Μεθάνιο, CH ₄	CH ₃ -	Μεθύλιο (Methyl)
Αιθάνιο, CH ₃ CH ₃	CH ₃ CH ₂ -	Αιθύλιο (Ethyl)
Προπάνιο, CH ₃ CH ₂ CH ₃	CH ₃ CH ₂ CH ₂ -	Προπύλιο (Propyl)
Προπάνιο, CH ₃ CH ₂ CH ₃	CH ₃ <u>CH</u> CH ₃ CH ₃	Ισοπροπύλιο (Isopropyl)
Βουτάνιο, CH ₃ CH ₂ CH ₂ CH ₃	CH ₃ CH ₂ CH ₂ CH ₂ -	Βουτύλιο (Butyl)
Ισοβουτάνιο, CH ₃ CH(CH ₃)CH ₂ CH ₃	CH ₃ <u>C</u> - CH ₃ CH ₃	Τριτοταξής-Βουτύλιο (t-butyl)

Κανόνες -άνιο ⇒ -ύλιο

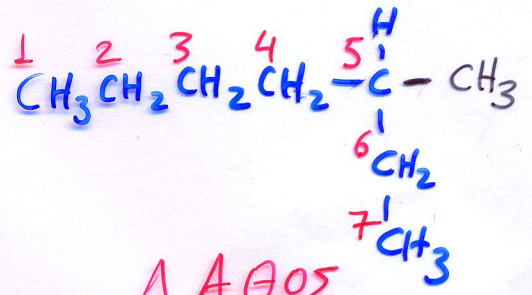
3. Αρίθμηση των ατόμων C. Το πλήρες όνομα μιας διακλάδωσης 6
 απαιτεί έναν αριθμό που να εντολίζει τη διακλάδωση πάνω
 στη μακρύτερη αλυσίδα.
Γι' αυτό αριθμούμε τα άτομα C της ωρίας αλυσίδας
προς εκείνη την κατεύθυνση που δίνει τον μικρότερο
αριθμό εντοπισμού όλων των διακλαδώσεων.

2 0 Σ Τ Ο

3-μέθυλο (όνομα διακλάδωσης)

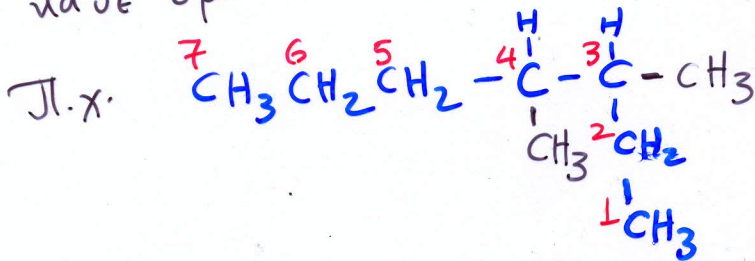
3-μέθυλο επτάνιο

1 Α Θ Ο Σ

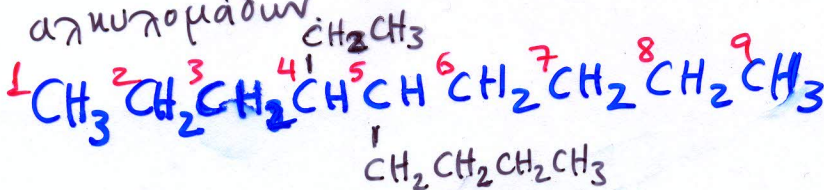
αρίθμηση
θα έδινε 5-μέθυλο

4. Αν υπάρχουν δύο ή περισσότερες διακλαδώσεις αλκυλίων τον
 ίδιου είδους (π.χ. δύο μεθυλομάδες), ο αριθμός του υποδηλώ-
 νεται από αντίστοιχο πρόθημα (δι-, τρι-, τετρα-). Η θέση
 κάθε ομάδας δίνεται από αριθμούς.

3,4-διμέθυλο επτάνιο

Αν υπάρχουν δύο ή περισσότερες διαφορετικές διακλαδώσεις
 αλκυλίων, το όνομα και ο αριθμός υφάρμιας προηγείται του βα-
 σικού ονόματος. Αποκομίζεται η αγγλική αλφαβητική σειρά των
 αλκυλομάδων

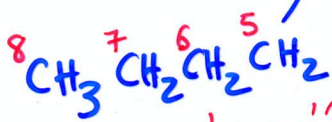
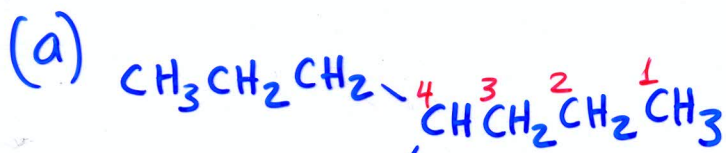

5-βουτύλο-4-αιθυλοεπτάνιο

Εφαρμογή 1

Δώστε το όνομα IUPAC των παρακάτω ενώσεων

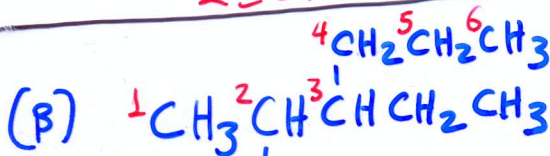
Σωστή αρίθμηση

4-προπυλοεξάνιο
ΣΩΣΤΟ ΟΝΟΜΑ

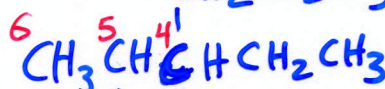
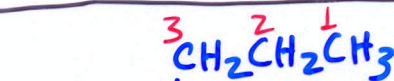
Λάθος αρίθμηση

5-προπυλοεξάνιο
ΛΑΘΟΣ ΟΝΟΜΑ

Σωστή αρίθμηση

3-αιθυλο-2-μεθυλοεξάνιο
ΣΩΣΤΟ ΟΝΟΜΑ

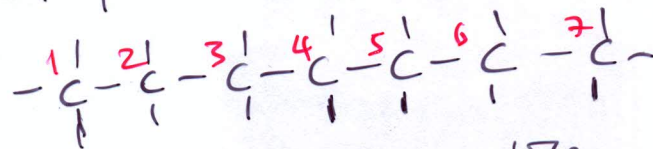
ΛΑΘΟΣ αρίθμηση

4-αιθυλο-5-μεθυλοεξάνιο
ΛΑΘΟΣ ΟΝΟΜΑ

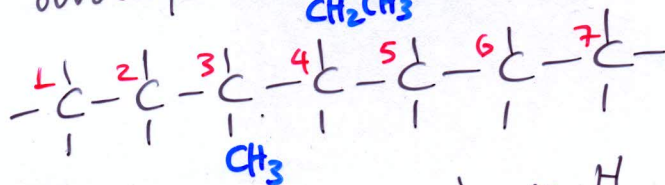
Εφαρμογή 2

(α) Γράψτε τον συμπυκνωμένο συντακτικό τύπο του 4-αιθυλο-3-μεθυλοεξανίου

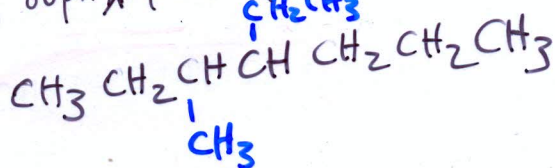
Πρώτα βρούμε τον ανθρακικό σκελετό του εξανίου

Κατόπιν συνδέουμε τις αλκυλομάδες

Τέλος, συμπληρώνουμε με άτομα Η

Κυκλοαλκάνιο

Κορεσμένοι υδρογονάνθρακες στους οποίους τα άτομα άνθρακα σχηματίζουν έναν δακτύλιο.

Γενικός τύπος: $C_n H_{2n}$ ($n = 3, 4, 5, \dots$)

	Κυκλοπροπάνιο	Κυκλοβουτάνιο	Κυκλοπεντάνιο	Κυκλοεξάνιο
M.T.	$C_3 H_6$	$C_4 H_8$	$C_5 H_{10}$	$C_6 H_{12}$
Σ.Τ.				
Συμληκτικ- μένος Σ.Τ.				

Πηγές αλκανίων και κυκλοαλκανίων

Ορυκτά καύσιμα

- Φυσικό αέριο (κυρίως μεθάνιο, μικρές ποσότητες άλλων αερίων αλκανίων όπως αιθάνιο, προπάνιο, βουτάνιο)
- Πετρέλαιο (Αλκάνια + Κυκλοαλκάνια) + μικρές ποσότητες χρωματινών ΗCs
- Γαϊάνθρακες

Κλάσματα πετρελαίου

Περίοχη βρασμού (°C)	Όνομα
----------------------	-------

1.	< 20°C	Αέρια
2.	20-200	Νάφθα Βενζίνη
3.	200-300	Κηροβίνη
4.	300-400	Καύσιμο πετρέλαιο
5.	> 400.	

Αριθμός ατόμων C	Χρήση
$C_1 - C_4$	Θέρμανση μαγειρέμα
$C_5 - C_{12}$	Καύσιμο Διαλύτης
$C_{12} - C_{15}$	Καύσιμο
$C_{15} - C_{18}$	Οικ. Θέρμανση Νερό,
$> C_{18}$	Λιπαντικά δοξαλώς

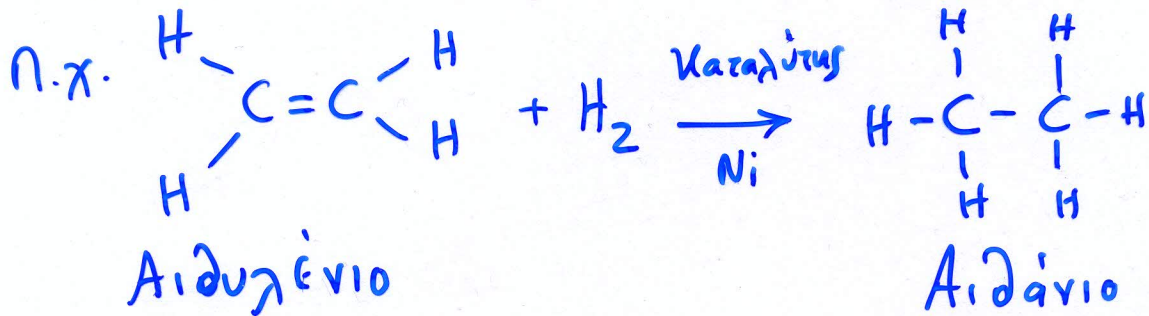
Ακόρεστοι υδρογονάνθρακες (Αλκένια-Αλκύνια) 9

Δεν περιέχουν τον μέγιστο αριθμό ατόμων υδρογόνου σε έναν δεδομένο σκελετό ατόμων άνθρακα

Έχουν πολλαπλούς δεσμούς άνθρακα-άνθρακα
(C=C, C≡C)

και με προσθήκη ατόμων H → κορεσμένοι

Το απλούστερο αλκένιο ⇒ Γενικός τύπος C_nH_{2n} ($n \geq 2$)

Περιέχουν έναν C=C

Άλλη ονομασία: ολεφίνες

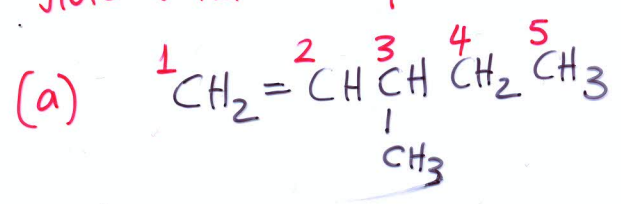
Αιθυλένιο: αέριο με ευχάριστη οσμή, προϊόν διύλισης πετρελαίου παράγεται από τα φυτά, επιταχύνει ωρίμανση φρούτων

Ονοματολογία αλκένιων

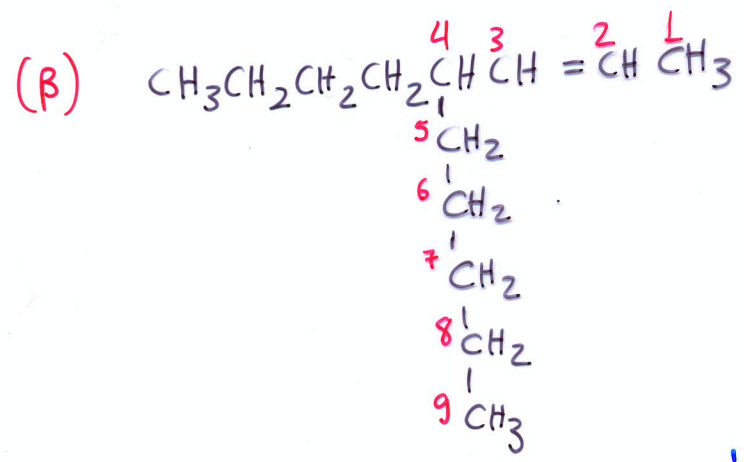
1. Βρίσκουμε μακρύτερη αλυσίδα που περιέχει τον διπλό δεσμό
Βασικό όνομα έχει κατάληξη -ένιο
2. Αρίθμηση ατόμων C από την άκρη που βρίσκεται πλησιέστερα στον C=C. Η θέση του διπλού δεσμού (δ.δ.) δίνεται από τον αριθμό του πρώτου ατόμου C του δ.δ.
Ο αριθμός αυτός μειοσιτά από το βασικό όνομα του αλκηνίου
3. Διακλαδισμένα αλκένια ονομαζίζονται όπως στα αλκάνια.

Εφαρμογή 3

Ποιό είναι το όνομα IUPAC των παρακάτω αλκινίων;

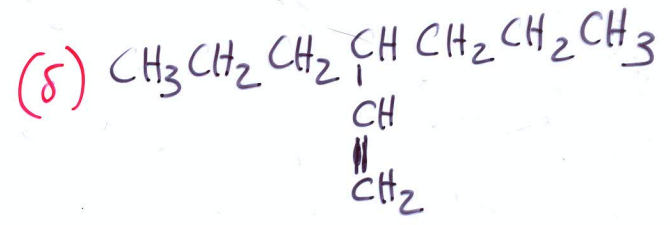
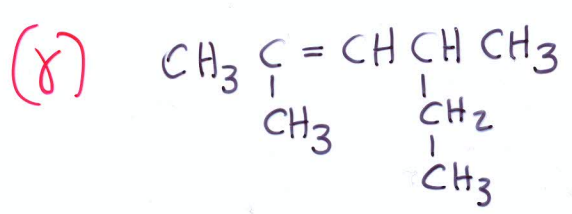

3-μεθυλο-1-πεντένιο
 Διακλάδωση ↓ θέση δ.δ Βασικό όνομα

4-βουτυλο-2-ενένιο
 Διακλάδωση ↓ θέση δ.δ Βασικό όνομα

Προσοχή: Αν και υπάρχει μακρύτερη αλυσίδα (με 10 άτομα C) την αγνοούμε γιατί δεν περιέχει τον διπλό δεσμό.

Εφαρμογή 4

Γράψτε τον συμπληρωμένο σκελετικό τύπο του 2,5-διμεθυλο-2-επτενίου

